

IJTIMOIIY PEDAGOGIKA TUSHUNCHASI

Andijon viloyati Shahrixon tumani
4 -son texnikumi maxsus fan o'qituvchisi
Xakimova Guljahon Abduvoit qizi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ijtimoiy pedagogika tushunchasining mazmun-mohiyati, uning shakllanish tarixi, asosiy kategoriyalari va jamiyat hayotidagi o'rni yoritib beriladi. Shuningdek, ijtimoiy pedagogikaning vazifalari, prinsiplari, metodlari hamda zamonaviy ta'lim tizimidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Maqolada ijtimoiy pedagogikaning shaxs kamolotini ta'minlashdagi roli, oilaviy, maktab va mahalla muhitidagi tarbiyaviy jarayonlar bilan uzviy bog'liqligi ochib berilgan.*

Kalit so'zlar: *Ijtimoiy pedagogika, tarbiya, ijtimoiylashuv, shaxs kamoloti, muhit, oila, maktab, jamiyat, ijtimoiy muammo, pedagogik faoliyat.*

Kirish

Jamiyat taraqqiyoti har tomonlama barkamol shaxsni shakllantirish bilan bevosita bog'liqdir. Shaxsning kamol topishi esa nafaqat ta'lim jarayoni, balki ijtimoiy muhit, oila, mahalla va keng jamoatchilik ta'sirida yuz beradi. Shu nuqtai nazardan ijtimoiy pedagogika fanining ahamiyati beqiyosdir. Ijtimoiy pedagogika shaxsning jamiyatga moslashuvi, ijtimoiylashuvi va muammolarini hal etishda pedagogik yondashuvni o'rganadi.

Ijtimoiy pedagogika mustaqil fan sifatida XIX asr oxiri va XX asr boshlarida shakllangan bo'lib, uning rivojlanishiga bir qator pedagog va mutafakkirlar katta hissa qo'shgan. Jumladan, Johann Heinrich Pestalozzi va Adolf Diesterweg kabi olimlar ijtimoiy tarbiya g'oyalarini ilgari surganlar. Keyinchalik Paul Natorp ijtimoiy pedagogikani ilmiy asoslab bergan va uni jamiyat bilan uzviy bog'liq fan sifatida talqin qilgan.

Ijtimoiy pedagogika tushunchasi va predmeti

“Ijtimoiy pedagogika” atamasi “ijtimoiy” va “pedagogika” tushunchalarining birikmasidan iborat bo‘lib, shaxsni ijtimoiy hayotga tayyorlash, jamiyatda o‘z o‘rnini topishiga ko‘maklashish masalalarini o‘rganadi.

Ijtimoiy pedagogikaning predmeti — shaxsning ijtimoiylashuv jarayonida yuzaga keladigan muammolar hamda ularni pedagogik yo‘l bilan hal etish usullaridir.

U quyidagi asosiy yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi:

- ijtimoiy muhitning shaxs tarbiyasiga ta’siri;
- oila, maktab va mahalla hamkorligi;
- bolalar va o‘smirlar muammolari;
- ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlar bilan ishlash;
- profilaktik va rehabilitatsion faoliyat.

Ijtimoiy pedagogikaning obyekti esa turli yoshdagi bolalar va o‘smirlar, ayniqsa, ijtimoiy himoyaga muhtoj, tarbiyasi og‘ir yoki xavf guruhiga kiruvchi shaxslardir.

Ijtimoiy pedagogikaning vazifalari

Ijtimoiy pedagogikaning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

Shaxsning ijtimoiylashuv jarayonini o‘rganish va qo‘llab-quvvatlash.

Ijtimoiy muammolarni aniqlash va profilaktika qilish.

Oila va ta’lim muassasalari o‘rtasida hamkorlikni yo‘lga qo‘yish.

Ijtimoiy himoyaga muhtoj bolalarga yordam ko‘rsatish.

Shaxsning huquqiy, axloqiy va ma’naviy madaniyatini shakllantirish.

Bugungi kunda globallashuv jarayonlari, axborot oqimining kuchayishi, turli ijtimoiy tahdidlarning mavjudligi ijtimoiy pedagog faoliyatiga bo‘lgan ehtiyojni yanada oshirmoqda.

Ijtimoiy pedagogikaning prinsiplari

Ijtimoiy pedagogika quyidagi prinsiplarga asoslanadi:

Insonparvarlik prinsipi — har bir shaxsni hurmat qilish va uning huquqlarini himoya qilish.

Individual yondashuv — har bir bola shaxsini o‘ziga xos xususiyatlari bilan o‘rganish.

Ijtimoiy adolat prinsipi — teng imkoniyatlar yaratish.

Hamkorlik prinsipi — oila, maktab va jamoatchilik bilan uzviy aloqa o‘rnatish.

Bu prinsiplar ijtimoiy pedagogik faoliyatning samaradorligini ta‘minlaydi.

Ijtimoiy pedagogikaning metodlari

Ijtimoiy pedagogika o‘z faoliyatida turli metodlardan foydalanadi:

kuzatish;

suhbat;

anketa;

test;

ijtimoiy loyiha;

maslahat va tavsiyalar berish;

trening va profilaktik tadbirlar.

Mazkur metodlar orqali shaxsning ijtimoiy muhit bilan o‘zaro munosabatlari o‘rganiladi va zarur pedagogik yordam ko‘rsatiladi.

Ijtimoiy pedagogikaning jamiyatdagi o‘rni

Ijtimoiy pedagogika jamiyat barqarorligini ta‘minlashda muhim o‘rin tutadi. Chunki u shaxsni ijtimoiy hayotga moslashtirish, salbiy holatlarning oldini olish hamda sog‘lom ijtimoiy muhitni shakllantirishga xizmat qiladi.

O‘zbekistonda ijtimoiy pedagogika sohasining rivojlanishi mustaqillik yillarida yangi bosqichga ko‘tarildi. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi tomonidan pedagogika yo‘nalishlarida ijtimoiy pedagog kadrlar tayyorlash yo‘lga qo‘yildi.

Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta‘limi vazirligi tizimida ijtimoiy pedagog shtat birliklari joriy etildi. Bu esa ta‘lim muassasalarida bolalar bilan individual ishlash, ularning muammolarini aniqlash va hal etishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Xulosa

Ijtimoiy pedagogika — shaxsning jamiyatda munosib o‘rin egallashi, ijtimoiylashuvi va ijtimoiy muammolarni pedagogik yo‘l bilan hal etishga qaratilgan muhim fan sohasi hisoblanadi. U oila, maktab va jamiyat hamkorligini ta‘minlash orqali barkamol avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Zamonaviy sharoitda ijtimoiy pedagog faoliyati yanada dolzarb bo‘lib, u yoshlarning ijtimoiy muammolarini hal etish, ularni zararli ta‘sirlardan himoya qilish va ijobiy ijtimoiy fazilatlarni shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Karimov I.A. Yuksak ma‘naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma‘naviyat, 2008.

Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2010.

Natorp P. Socialpedagogik. – Stuttgart, 1899.

Ijtimoiy pedagogika asoslari. – Toshkent, 2015.

O‘zbekiston Respublikasining “Ta‘lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.